

Meningen

Postacademiaal onderwijs nu en straks*)

Samenvatting

Mede onder invloed van nieuwe wetgeving wordt de wijze van nascholing en de rol daarin van het Orgaan PAOT bezien. Het blijven in het vak vereist nascholing, bij voorkeur op vrijwillige basis.

VANDEN HUL H. Postacademiaal onderwijs nu en straks. Ned Tijdschr Tandheelkd 1990; 97: 136-7.

*) Naar een voordracht gehouden tijdens de najaarsvergadering 1989 van de Nederlandse Vereniging van Tandartsen op 3 november te Apeldoorn.

H. van den Hul, tandarts

Uit het Orgaan Post Academisch Onderwijs Tandheelkunde te Nieuwegein.

Trefwoorden: **Onderwijs** – Nascholing – PAOT

Datum van acceptatie: 12 januari 1990.

Adres: H. van den Hul, Groenedijk 1A, 3454 PA De Meern.

1 INLEIDING

Voor 1982 bestond de nascholing voor tandartsen hoofdzakelijk uit klinische avonden, lezingen voor kringen van de Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde, en wetenschappelijke vergaderingen van verenigingen. In 1982 werd na een korte voorbereidingsperiode het Orgaan Postacademisch Onderwijs Tandheelkunde opgericht. De doelstelling van het Orgaan is het aanbieden van basisen verdiepingscursussen aan afgestudeerde tandartsen. Thans kan de tandarts – en in beperkte mate de tandtechnicus en de mondhygiënist – een keuze maken uit een aanbod van gemiddeld 66 cursussen.

Het leek nuttig eens terug te blikken en, belangrijker, te bezien welke toekomst voor nascholing – in het bijzonder de rol van het PAOT-Organ daarin – is weggelegd.

2 TERUGBLIK

2.1 'Consumptie'

In 1984 volgden 1.145 collegae een cursus. In de daaropvolgende jaren nam het aantal deelnemers toe, tot in 1987 (bij een aanbod van 89 cursussen) een daling tot het niveau van 1984 optrad. Het sindsdien gestabiliseerde aantal is bij een aantal van ± 5.500 praktiserende tandartsen laag te noemen.

Gemiddeld waren per cursus 20 personen aanwezig, een bezettingsgraad van 85%. In tabel I zijn de percentages tandartsen, die een cursus volgden in 1988, uit verschillende perioden van afstuderen weergegeven. Het opmerkelijk lage percentage van pas afgestudeerden wordt waarschijnlijk verklaard door het feit dat het opdoen van ervaring veel tijd in beslag neemt en misschien ook door de relatief hoge werkloosheid in deze groep.

In de afgelopen vijf jaar volgde 30% van

Tabel I. Percentages van het aantal afgestudeerden in verschillende perioden, die in 1988 een cursus volgden.

Afgestudeerd in	% van het aantal afgestudeerden
1965 en eerder	2,8
1965-1974	12,8
1975-1979	16,7
1980-1985	14,0
1985-1988	3,0

Afb. 1. Stroomdiagram: systeem voor toetsing.

de Nederlandse tandartsen ten minste één PAOT-cursus. Deze tandartsen zijn actieve nascholers: zij volgden elders in het totaal nog eens 470 cursussen per jaar.

2.2 Evaluatie

De cursisten geven een beoordeling van alle cursussen, opdat inhoud en vorm ervan aan de hand van de kritiek kan worden gewijzigd. Over het algemeen worden de predikaten 'goed' tot 'zeer goed' toegekend. Uit een onderzoek (1984) van de NMT bleken kosten en tijdgebrek de belangrijkste redenen om niet deel te nemen aan nascholing.

Een knelpunt is dat veel cursussen standaard leerstof omvatten, terwijl de cursisten een heterogeen gezelschap vormen, met een grote spreiding in leeftijd, kennis, kunde en opleiding, waaronder reeds gevolgd postacademiaal onderwijs. Bovendien stelt niet elke praktijk dezelfde eisen.

3 VERPLICHTSTELLING PAOT

Op vele niveaus vonden en vinden discussies plaats over het verplicht stellen van nascholing. Geconstateerd kan worden dat verplichte nascholing in andere beroeps-

groepen, men denke bijvoorbeeld aan vliegeniers, een vanzelfsprekendheid is. Blijkens de huidige belangstelling voor het PAOT, is deze vanzelfsprekendheid onder tandartsen geen algemeen gevoelen.

Een fundamentele benadering van verplicht postacademiaal onderwijs tandheelkunde in een samenhangend stelsel van maatregelen is gewenst, maar meestal bewegen de discussies in dezen zich binnen de nauwe grenzen van voor- en nadelen. Het Dagelijks Bestuur van het Orgaan PAOT heeft een werkgroep ingesteld, die een nota over de verplichtstelling moet opstellen. De nota moet leiden tot een discussie over het thema hoe nascholing deel kan gaan uitmaken van een groter en planmatig opgesteld pakket van maatregelen, waarbij bevordering van kwaliteit door een betere en doelmatiger zorgverlening de prioriteit heeft. De plaats van na- en bijscholing en die van het Orgaan moeten binnen dit kader duidelijk worden.

4 INHOUD VAN DE NOTA

4.1 Kwalitatieve toetsing

Kwaliteit heeft betrekking op het medisch-technisch handelen, sociale vaardigheden en bedrijfskundige aspecten. De professie zelf is verantwoordelijk voor het eerste aspect. Voor de kwalitatieve omschrijving van beide andere aspecten kan gebruik worden gemaakt van andere disciplines.

Om een verantwoord niveau van de zorgverlening te handhaven of te bereiken, kan kwalitatieve toetsing dienen. De NMT heeft de laatste twee jaren via het Alpha-project de eerste stappen gezet op de weg naar een dergelijke intercollegiale, kwalitatieve toetsing. Ook in het kader van Tandplan worden ter kwaliteitsbevordering en als principiële voorwaarde kwalitatieve toetsing en verplichte nascholing ingesteld.

In de nota van het kabinet 'Verandering verzekerd' (7 maart 1988) wordt als definitief regeringsstandpunt de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de zorg bij 'het veld' gelegd. Certificatie, toetsing door een onafhankelijke en onpartijdige instantie, wordt beschouwd als de vorm waarin deze verantwoordelijkheid gestalte zal krijgen.

De kamer voor beroepsvraagstukken van de Nationale Raad voor de Volksgezondheid (NRV) bereidt over deze materie een advies voor ten behoeve van de minister van WVC. De NRV omschrijft *certificatie* als die activiteiten op grond waarvan een onpartijdige instantie kenbaar maakt dat een zorgverlener voldoet aan tevoren vastgestelde eisen of normen. Tevens wordt het begrip *zelfcertificatie* onderscheiden: hierbij wordt de certificatie in handen van een organisatie van bepaalde beroepsbeoefenaren gelegd. Bij zelfcertificatie wordt het initiatief aan de professe gelaten; uit de agenda van de Algemene Vergadering van de NMT van 8 december 1989 blijkt dat onze beroepsvereniging een leidende rol zal spelen.

Hoewel nog veel ontwikkeld en besproken moet worden, wordt steeds duidelijker dat de huidige ontwikkelingen tot een direct verband tussen certificatie en de geldigheid van het tandartsdiploma zal leiden.

4.2 Doel nascholing

De wetenschappelijke ontwikkelingen verlopen zo snel dat naar schatting de 'halfwaardetijd' van de huidige kennis op vijf tot zeven jaar moet worden gesteld. Nascho-

ling is derhalve noodzaak, opdat kennis en kunde op een goed niveau blijven en een goede zorgverlening is gewaarborgd. Positieve neveneffecten van postacademiaal onderwijs zijn doorbreking van het isolement van de tandarts door sociale interacties, de gelegenheid eigen kennis te toetsen en een grotere voldoening in de beroepsuitoefening. Dit alles resulteert in een doelmatiger en daardoor duurzamere zorgverlening.

Het is weinig efficiënt nascholing verplicht te stellen zonder te weten waar de lacunes in kennis en kunde zitten. Daarom moeten deze bij de individuele tandarts worden getoetst. Als de kennis van een tandarts op een (deel van een) vakgebied onvoldoende blijkt te zijn, dient hij vrij te zijn in de keuze van de wijze van bijscholing. Wél moet opnieuw worden getoetst of de nodige kennis is opgedaan.

Deze procedure legt het Orgaan PAOT ten minste de verplichting op te zorgen voor een voldoende aanbod van basiscursussen. Een basiscursus heeft tot doel de kennis en kunde bij te stellen tot het niveau van het actuele tandartsexamen. Verdiepingscursussen moeten leiden naar een daarboven uitstijgend niveau.

Inherent aan het hiervoor gestelde, moet zeker een basiscursus een ingebouwde toets bevatten. Bij voldoende resultaat, eventueel pas bereikt na zelfstudie, wordt een diploma uitgereikt.

4.3 Verplichte toetsing?

De toetsing, resulterend in een 'keurmerk', zou kunnen plaatsvinden onder de verant-

woordelijkheid van de beroepsorganisatie, bij voorkeur op vrijwillige basis. Daarbij moet met de positie van niet-leden van de NMT rekening worden gehouden, dat wil zeggen toetsing geschiedt door de NMT of een instituut, gevormd door NMT en overheid of financiers van de gezondheidszorg. In een stroomdiagram (afb. 1) is de gehele procedure samengevat.

Het alleen verplichten tot nascholing is geen garantie voor assimilatie van de leerstof. Een verplichte toetsing bevordert de assimilatie, maar brengt het risico van massale tegenwerking met zich mee. De verstrekking van een keurmerk kan echter door de mogelijkheid zich positief van niet-getoetsten te onderscheiden, voldoende prikkel voor coöperatie opleveren. Pas als alle mogelijkheden tot vrijwillig deelnemen zijn uitgeput dient de discussie over verplichtstelling plaats te vinden.

4.4 De toets

Na vaststelling van de normen waaraan de tandartsen collectief moeten voldoen, kan een meetsysteem worden ontwikkeld. De tandarts die volgens toetsing niet aan de gestelde normen blijkt te voldoen, wordt verplicht tot nascholing of zelfstudie. De toetsing zou éénmaal per vijf jaar kunnen plaatsvinden over het gehele vakgebied of jaarlijks over 1/5 van het gehele vakgebied.

5 SLOT

Indien over het bovenstaande overeenstemming wordt bereikt, zijn de volgende zaken van primair belang: 1. Ontwikkeling van een systeem van toetsing; 2. Accreditatie van alle cursussen bij het Orgaan PAOT; 3. Opstelling van een financiële paragraaf; 4. Ontwikkeling van een registratiesysteem.

Ook moet worden vastgesteld wie voor wat verantwoordelijk is. Partners in dit geheel zijn het Orgaan PAOT, de NMT, NVvT, universiteiten en andere cursusorganisaties, de verzekeraars, de overheid en de consument.

Dat de huidige vrijblijvendheid van het systeem van de nascholing zal verdwijnen, moge duidelijk zijn uit een citaat van de toelichting op de wet BIG: 'Indien een groep beroepsbeoefenaren in onvoldoende mate regelen treft ter verzekering van de kwaliteit van de beroepsuitoefening, zal de overheid op grond van haar eindverantwoordelijkheid daartoe zelf overgaan.'

